

Συν ηγήσεις με τον Δημήτρη Πικιώνη
2 εκθέσεις και μια συζήτηση για την κληρονομιά του Πικιώνη
 στο Κ.Α.Μ. - Χανιά

1η Έκθεση	Παρασκευή 17 έως Δευτέρα 27 Νοεμβρίου 2017 Συν ηγήσεις με τον Δημήτρη Πικιώνη
2η Έκθεση	Città e Memoria come strumenti del progetto Πόλη και Μνήμη ως εργαλεία στον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό του Ιταλού αρχιτέκτονα Alberto Ferlenga - πρύτανη Ι.Υ.Α.Υ.
Ημερίδα	Κυριακή 19 Νοεμβρίου 2017 Σχετικά με την κληρονομιά του Δημήτρη Πικιώνη

Μια αποτίμηση

Η τυχαία γνωριμία μου πέρσι τον Νοέμβριο, στο IUAV της Βενετίας με τον πρύτανή του, Alberto Ferlenga και η ζωνρή συζήτηση στην συνέχεια στο γραφείο του, σχετικά με τα ελληνικά πράγματα της σύγχρονης αρχιτεκτονικής, όπου με επιμονή μου περιέγραφε τους τρόπους που τον έχει επηρεάσει στο έργο του ο Πικιώνης, πυροδότησε την σκέψη σχετικά με την γνωριμία του ελληνικού κοινού με αυτού του είδους την συνάφεια. Αυτό μας μετέφερε στην εύγλωττη σκέψη: τι είδους κληροδότημα έχει αφήσει αυτός ο Παπαδιαμάντης της αρχιτεκτονικής στις επόμενες του γενιές.

Επέλεξα λοιπόν να πλαισιωθεί η ελληνική παρουσία του Alberto Ferlenga με μια δεύτερη έκθεση και μια συζήτηση όπου τρεις ομιλητές θα μας βοηθούσαν να αναλυθεί το δύσβατο αυτό πεδίο της μεταφοράς ή της μεταλαμπάδευσης των αξιών του μοναδικού αυτού δασκάλου. Μία λοιπόν έκθεση στο ισόγειο του ΚΑΜ, με τρία υλοποιημένα έργα του Ferlenga και έξι σχεδιασμένα που μεταφέρουν τις θεματικές επί των οποίων σχεδίασε και ο Πικιώνης, και που επεξηγήθηκαν την Κυριακή, 19 Νοεμβρίου από τον ίδιο. Στην έκθεση είχαμε την ευκαιρία να δούμε και την προσωπική εικαστική ρίζα της γραφής του, μεγάλων διαστάσεων σκίτσα με μελάνι σε κίτρινο ημιδιαφανές χαρτί, ως εννοιολογικά σχήματα που αποδίδονται έπειτα στις μελέτες και ως μεταφορές των μηνυμάτων σημαντικών δασκάλων του μοντέρνου, από τον Fernand Pouillon, τον Joze Plecnik, τον Hassan Fathy, τον Hans Van der Laan, τον Aldo Rossi, μέλη μιας ιδιότυπης οικογένειας στην οποία αναφέρθηκε στην ομιλία του.

Κεντρικός άξονας των θέσεων του, υπήρξε η ευαισθησία του Πικιώνη σε θεματικές όπως η συγκρότηση της πόλης από επιμέρους ενότητες, ο ρόλος του βλέμματος ως ενοποιητικού στοιχείου στο χτισμένο, η φύση και η ιστορία, ως προφητικές αναφορές, σε ζητήματα που απασχόλησαν την αρχιτεκτονική αργότερα.

Οι συνηχήσεις των Ελλήνων αρχιτεκτόνων με το έργο του Πικιώνη, παρουσιάστηκαν σε 38 πινακίδες, κοινός τόπος από τις επιλογές των τριών ομιλητών, στον 2^ο όροφο/ φουαγιέ της αίθουσας συνεδρίων του ΚΑΜ. Επί αυτών τοποθετήθηκαν οι άλλοι δύο ομιλητές, δυστυχώς ο Δημήτρης Φιλιππίδης δεν κατάφερε να μας συντροφεύσει, ενώ είχε προετοιμάσει την ομιλία του με τίτλο *Εκλεκτικές συγγένειες*, η οποία θα έκλεινε ως εξής: *Όταν ρίχνεις ένα βότσαλο στο νερό, όσο ανοίγουν οι κύκλοι που σχηματίζονται, τόσο αδυνατίζουν. Στην αρχιτεκτονική συμβαίνει και κάτι ακόμα: παρεμβάλλονται άλλοι κυματισμοί, τα σχέδια που σχηματίζονται μπλέκουν, δεν διακρίνεται εύκολα η πηγή τους. Η διαφορά όμως ανάμεσα στις δύο αυτές ομάδες μπορεί συμπτωματικά μόνο να έχει σχέση με το αν ζούσε ή όχι ο Πικιώνης, καθώς πιο σημαντικός ήταν ο ρόλος των διεθνών πια τάσεων της αρχιτεκτονικής, που μπορεί κάποια στιγμή να επανέφεραν στη μόδα τον Πικιώνη με τρόπους που ούτε κι εκείνος θα μπορούσε να έχει ποτέ φανταστεί.*

Η Αμαλία Κωτσάκη προσήλθε με τίτλο στην ομιλία της, *Οι επίγονοι του Πικιώνη: καταφύγια και διχασμοί*. Βρήκε εκείνους που είχαν άμεση επαφή με τον καθηγητή Πικιώνη στις σπουδές τους και εκείνους που επηρεάστηκαν άμεσα, όμως η έκπληξη που μας κράταγε η κα Κωτσάκη είχε να κάνει με ντοκουμέντα από αρχιτέκτονες μιας τρίτης ομάδας, εκείνους που ήσαν αντίθετοι στις θεωρίες του Πικιώνη, όμως στην πράξη συνήχησαν με κάποιον τρόπο με εκείνον, στην τρόπο

απεικόνισης της αρχιτεκτονικής, στην εμπλοκή παραδοσιακών στοιχείων στο έργο τους, ή με τους μετέπειτα ισχυρισμούς τους.

Ο Παναγιώτης Τσακόπουλος, με τίτλο ομιλίας, *Ονειρικές και μυστικιστικές συνηγήσεις. Το πνεύμα του Πικιώνη στο έργο του αρχιτέκτονα Κώστα Παπαθεοδώρου*, παρουσίασε την σταδιοδρομία του Παπαθεοδώρου, την μαθητεία του στον Τσαρούχη και στον Πικιώνη, την διαμόρφωση ενός θραυσματικού λεξιλογίου στην Αγία Φωτεινή και στην κατοικία του στην Μαντινεία, μέχρι τις τελευταίες εμπειρίες σε κατοικίες στο Λεωνίδιο. Από τον Τσακόπουλο επισημάνθηκε η κοινή ρίζα με τον Πικιώνη, στις αναζητήσεις στο πλαίσιο της θεοσοφίας του Rudolf Steiner, και στις οδηγίες του για την αρχιτεκτονική δημιουργία.

Εκείνο που περισσότερο μας έβαλε σε σκέψεις και ζώηρεψε την συζήτηση ήταν η ερώτηση του Δημήτρη Τσακαλάκη στο τέλος των ομιλιών, σχετικά με έναν τελικό απολογισμό για την προσφορά του Πικιώνη στα ελληνικά πράγματα. Ο Alberto Ferlenga επανήλθε με απαντήσεις αλυσιδωτές, μιλώντας για την σημασία του έργου του και την απήχηση στις δικές μας ανησυχίες, για τον προφητικό λόγο του Πικιώνη σχετικά με το ζήτημα της ταυτότητας του τόπου και της εμπλοκής της φύσης στην διαμόρφωση των χώρων της πόλης. Επεσήμανε επίσης τις παρεξηγήσεις όπου μας έχει οδηγήσει η ιστοριογραφία του μοντέρνου, σε σχέση με πρωταγωνιστές που τώρα ανακαλύπτουμε, και των οποίων το έργο δεν θα μπορούσε να εγγραφεί στα δεδομένα της "επίσημης" μεθοδολογίας.

